

Marek Angowski

Działania samorządów w zakresie wspierania rozwoju lokalnej przedsiębiorczości związanej z turystyką na obszarach wiejskich

Ekonomiczne Problemy Usług nr 89, 7-19

2012

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

MAREK ANGOWSKI

Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie

**DZIAŁANIA SAMORZĄDÓW W ZAKRESIE WSPIERANIA
ROZWOJU LOKALNEJ PRZEDSIĘBIORCZOŚCI ZWIĄZANEJ
Z TURYSTYKĄ NA OBSZARACH WIEJSKICH**

W artykule podjęto próbę analizy i oceny roli władz samorządowych, zwłaszcza urzędów gmin w aktywizacji przedsiębiorczości gospodarczej związanej z turystyką na podległych im terenach. Przedmiotem badań i analiz były przede wszystkim potrzeby i oczekiwania przedsiębiorców związane ze wspieraniem przez urzędy gmin lokalnej przedsiębiorczości oraz ocena przez przedsiębiorców dotychczasowych działań gmin w tym zakresie.

Zaprezentowane wyniki są częścią szerszego badania otoczenia sektora małej i średniej przedsiębiorczości w województwie lubelskim, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów wiejskich.

Wprowadzenie

Rozwój lokalny to proces, którego głównym zadaniem jest podnoszenie konkurencyjności danego regionu i wyrównywanie dysproporcji rozwojowych między regionami. Wzrost konkurencyjności regionu wpływa na poprawę jakości życia mieszkańców, tworzy nową społeczność oraz pobudza postęp gospodarczy. Cele te władze samorządowe mogą osiągać przez: efektywne wykorzystanie lokalnych zasobów; popularyzowanie wszelkich przejawów przedsiębiorczości, a zwłaszcza działań związanych z tworzeniem nowych miejsc pracy; wskazywanie obszarów działań gospodarczych pożądaných z punktu widzenia

gospodarki lokalnej; promowanie walorów gminy na zewnątrz w celu przyciągnięcia zagranicznych i krajowych inwestorów oraz efektywne zarządzanie dochodami publicznymi i wreszcie wspieranie sektora prywatnego, szczególnie małej i średniej przedsiębiorczości¹. MSP zajmują kluczową pozycję w polityce regionalnej i w związku z tym często określane są mianem „motoru” rozwoju gospodarczego, kreując nowe miejsca pracy, tworząc PKB, zasilając lokalne budżety, zaspokajając potrzeby lokalnego rynku, absorbując lokalne zasoby, wprowadzając innowacje oraz umożliwiając lokalnej gospodarce efektywniejsze dostosowanie się do zmian społeczno-gospodarczych².

Władze samorządowe dysponują licznymi instrumentami oddziaływania na rozwój gospodarczy. Faktyczna działalność tych władz natomiast jest zwykle uzależniona od ich lokalnych możliwości (zasobów naturalnych, kapitałowych, ludzkich, itp.) oraz od konkretnych ludzi pełniących określone funkcje w samorządach (decydentów i wykonawców), ich poglądów, aktywności i sposobu rozumienia celu działania³.

Istnieje więc uzasadniona potrzeba stworzenia całego systemu wspierania rozwoju małej i średniej przedsiębiorczości na danym terenie, również tej związanej z turystyką. Konieczne jest aktywne działanie władz lokalnych w rozwijaniu i promowaniu sektora MSP działającego w tej dziedzinie.

Lokalny rozwój gospodarczy jest szczególnie ważny na obszarach wiejskich, gdzie zarówno przedsiębiorcy, jak i mieszkańcy borykają się z problemami typowymi dla obszarów peryferyjnych, takimi jak: słaba infrastruktura techniczna, społeczna i biznesowa, niskie dochody mieszkańców i związana z nimi mała siła nabywcza, niski poziom kwalifikacji siły roboczej, duże bezrobocie, znaczny udział tradycyjnego rolnictwa w lokalnej gospodarce, bierność i mało przedsiębiorcze postawy mieszkańców. Przeciwdziałaniu tym zjawiskom może pomóc między innymi pobudzanie rozwoju lokalnej przedsiębiorczości

¹ M. Angowski, *Ocena działalności władz samorządowych z zakresie wspierania rozwoju lokalnej przedsiębiorczości*, Prace Naukowe UE we Wrocławiu 2008, nr 3 (1203), s. 364; *Aktywizacja wiejskich obszarów problemowych*, red. M. Kłodziński, W. Dzuna, IRWiR PAN, Warszawa 2003, s. 154.

² *Finansowanie MŚP ze środków finansowych UE jako czynnik wpływający na konkurencyjność przedsiębiorstw*, red. E. Latoszek, SGH, Warszawa 2008, s. 103; *Małe i średnie przedsiębiorstwa w gospodarce regionu*, red., M. Strużycki, PWE, Warszawa 2004, s. 239; K. Wach, *Regionalne otoczenie małych i średnich przedsiębiorstw*, Wydawnictwo UE w Krakowie, Kraków 2008, s. 7.

³ M. Angowski, *Wpływ otoczenia na rozwój sektora małych i średnich przedsiębiorstw na obszarach wiejskich*, WAR, Lublin 2005, s. 250.

przyjmującej postać małych i średnich przedsiębiorstw⁴. Małe i średnie przedsiębiorstwa to jeden ze sposobów. Drugi kierunek to pobudzanie aktywności pozarolniczej wśród funkcjonujących na danym terenie gospodarstw rolniczych, czyli różnicowanie źródeł dochodów mieszkańców wsi. Wyrazem takiej przedsiębiorczości wśród rolników jest między innymi agroturystyka.

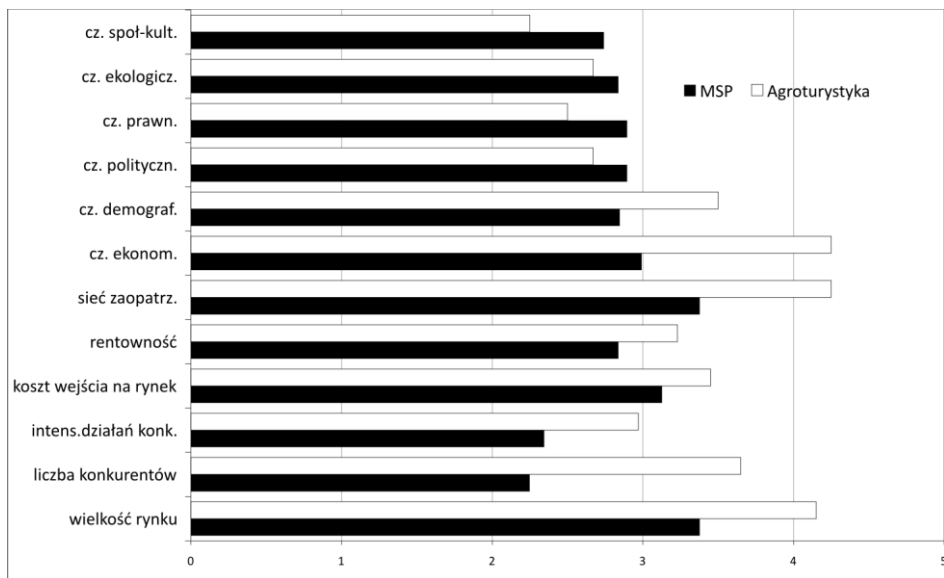
1. Wyniki badań

Prezentowane w artykule wyniki badań są efektem badań ankietowych przeprowadzonych wśród przedsiębiorców i rolników na temat uwarunkowań rozwoju lokalnej przedsiębiorczości, ze szczególnym uwzględnieniem przedsiębiorczości pozarolniczej. Badania zostały przeprowadzone w gminach wiejskich i miejsko-wiejskich województwa lubelskiego w 2010 roku. Do artykułu wybrano odpowiedzi 87 przedsiębiorców deklarujących branżę turystyczną jako kluczowy obszar swojego zainteresowania oraz 53 gospodarstwa, które prowadziły działalność agroturystyczną. Wśród przedsiębiorstw znalazły się mikro i małe przedsiębiorstwa, takie jak restauracje, bary, motele, hotele oraz firmy transportowe.

Postawą każdej strategii działania przedsiębiorstwa jest właściwie przeprowadzona analiza uwarunkowań otoczenia. Rysunki 1, 2, 3 prezentują oceny wpływu poszczególnych wymiarów otoczenia dokonane przez przedsiębiorców i rolników zajmujących się agroturystyką. Analiza ta dotyczy makrootoczenia, elementów otoczenia lokalnego oraz odniesienie własnej pozycji rynkowej do działającej na danym rynku konkurencji. Kolejne rysunki prezentują wpływ władz gminnych na rozwój lokalnej przedsiębiorczości a w szczególności „zaważalność” i wykorzystanie pomocy, rodzaje pomocy, z której korzystali oraz czego oczekują badane podmioty w przyszłości.

W analizie wpływów warunków makrootoczenia (rys. 1) widać, że lepiej te warunki postrzegają rolnicy zajmujący się agroturystyką (średnia 3,30) niż przedsiębiorcy (średnia 2,88). Największe różnice widać w ocenach czynników demograficznych, ekonomicznych, sieci zaopatrzeniowej, działaniach konkurencji i wielkości rynku.

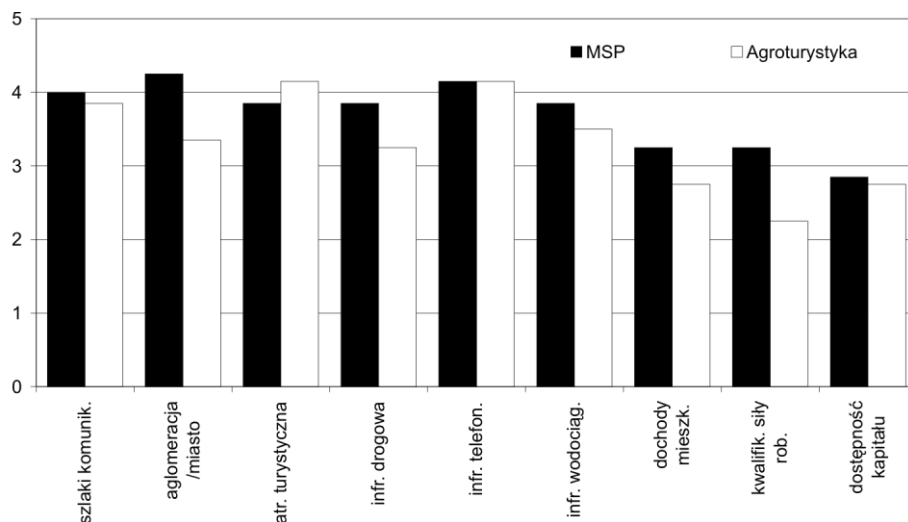
⁴ Tamże, s. 34.

Rys. 1. Ocena uwarunkowań makrootoczenia badanych przedsiębiorców (skala 1 – czynniki bardzo niesprzyjające; 5 – czynniki bardzo sprzyjające)

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Kolejna ocena lokalnych przedsiębiorców odnosiła się do lokalnych aspektów otoczenia badanych podmiotów.

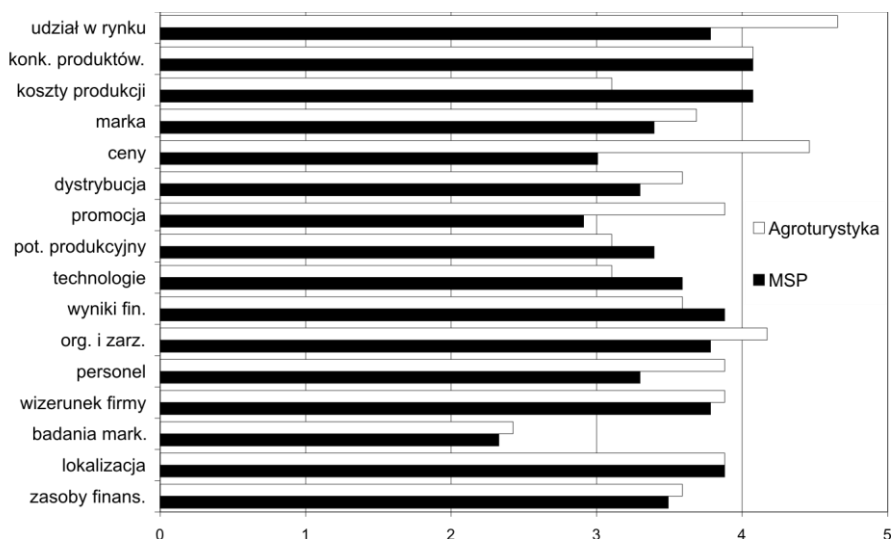

Rys. 2. Ocena lokalnych uwarunkowań otoczenia
(skala 1 – czynniki bardzo nieprzychylnie; 5 – czynniki bardzo sprzyjające)

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

W większości przedsiębiorstwa i rolnicy podobnie postrzegali wpływ tych czynników na ich funkcjonowanie (średnie odpowiednio 3,70 – MSP ; 3,33 – rolnicy). Różnice można jednak zaobserwować w przypadku szczegółowej oceny takich czynników jak lokalizacja względem miast, infrastruktura drogowa, dochody mieszkańców i kwalifikacja miejscowej siły roboczej.

Na podstawie analizy wpływu czynników otoczenia i związanych z nimi wymagań rynkowych, przedsiębiorcy i rolnicy dokonali oceny własnych działań i zasobów. Na rysunku 3 zaprezentowano ocenę własnych przewag konkurencyjnych dokonaną przez respondentów.

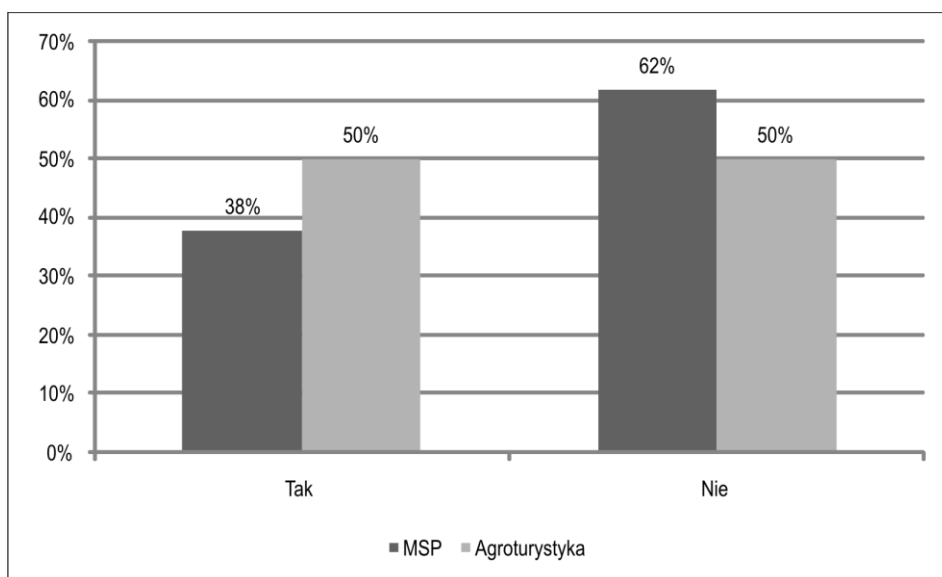

Rys. 3. Ocena pozycji konkurencyjne badanych przedsiębiorców (skala 1 – zdecydowana słabość; 5 – zdecydowany atut)

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

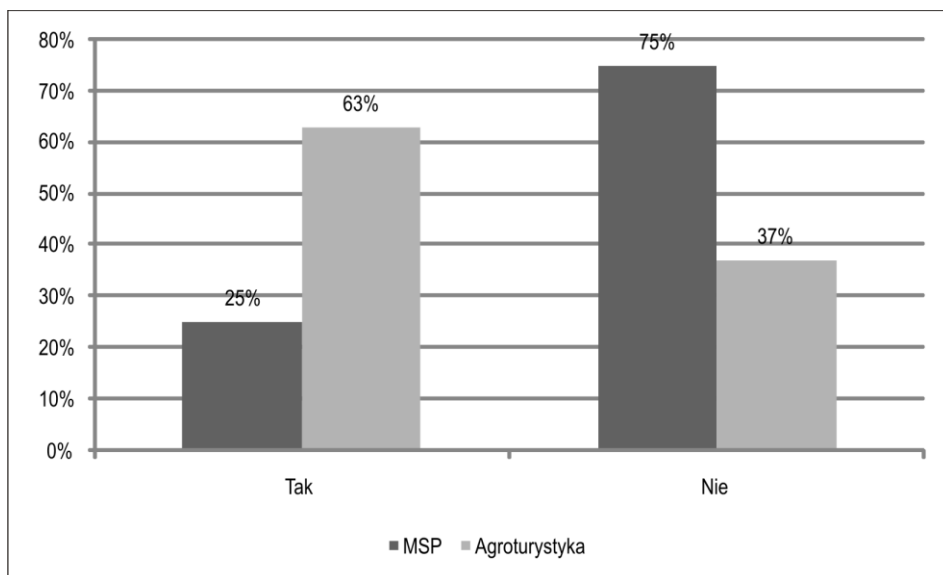
Przedsiębiorcy za główne swoje atuty uważali niskie koszty produkcji/usług i konkurencyjność (unikalność) własnych produktów. Za słabą stronę uznali przede wszystkim niedostateczne badania marketingowe. Rolnicy prowadzący działalność agroturystyczną natomiast do swoich atutów zaliczali wysoki udział w lokalnym rynku, atrakcyjne ceny oraz sprawną organizację i zarządzanie gospodarstwem.

Jednym z kluczowych podmiotów otoczenia przedsiębiorstwa, zwłaszcza w ujęciu lokalnym, są władze samorządowe, a zwłaszcza władze gminne. Badani przedsiębiorcy zauważają pomoc gminy w rozwoju lokalnej przedsiębiorczości, jednak w ocenach respondentów w większym stopniu dotyczy ona agroturystyki (rys. 4). Jest to wynik między innymi licznych programów przeznaczonych dla obszarów wiejskich związanych z wielofunkcyjnym rozwojem wsi i rolnictwa, jak i programów przeznaczonych na rozwój społeczno-kulturowy czy środowiskowy, co zdecydowanie sprzyja rozwojowi działalności agroturystycznej.

Rys. 4. Wiedza przedsiębiorców na temat pomocy realizowanej przez władze gminy
Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

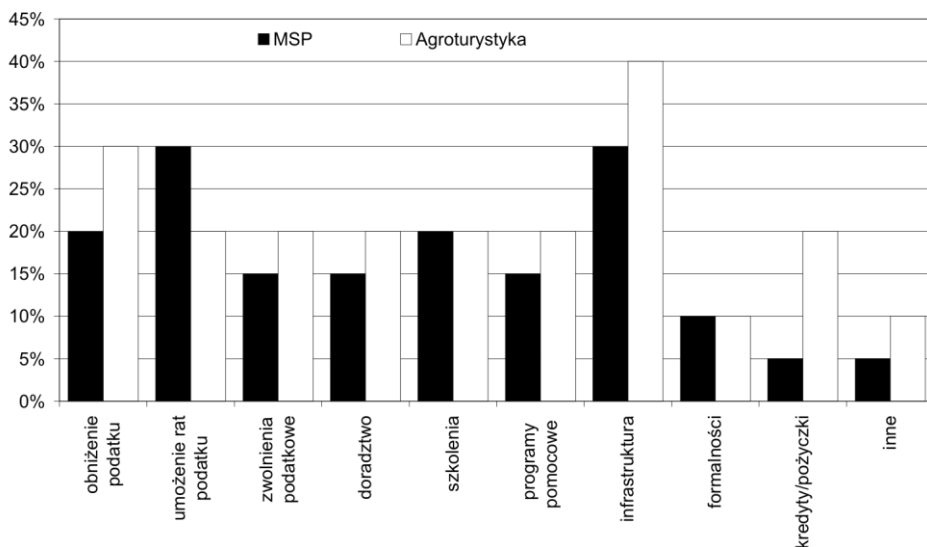
Konsekwencją wiedzy na temat pomocy oferowanej przez władze gminy jest stopień wykorzystania tej pomocy. Większa liczba programów i łatwiejszy do nich dostęp powodują, że to gospodarstwa agroturystyczne są głównymi beneficjentami.

Rys. 5. Wykorzystanie pomocy oferowanej przez władze gminy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

W kolejnej części badania przedsiębiorcy i rolnicy proszeni byli o wskazanie rodzajów pomocy oferowanej przez gminy z jakiej korzystali w ostatnim roku. Pomoc dotyczyła głównie wsparcia gminy w zakresie rozbudowy lokalnej infrastruktury technicznej (m.in. lokalna sieć drogowa), jak również działania gmin w zakresie budowy ścieżek rowerowych czy udostępniania Internetu. Gospodarstwa agroturystyczne zwracały uwagę na otrzymaną pomoc finansową w postaci obniżania lub odraczania podatku rolnego, a także pomoc gminy w staraniach o kredyty i pożyczki (gmina poręczała za podmioty starające się o środki ze specjalnych linii kredytowych i pożyczkowych).

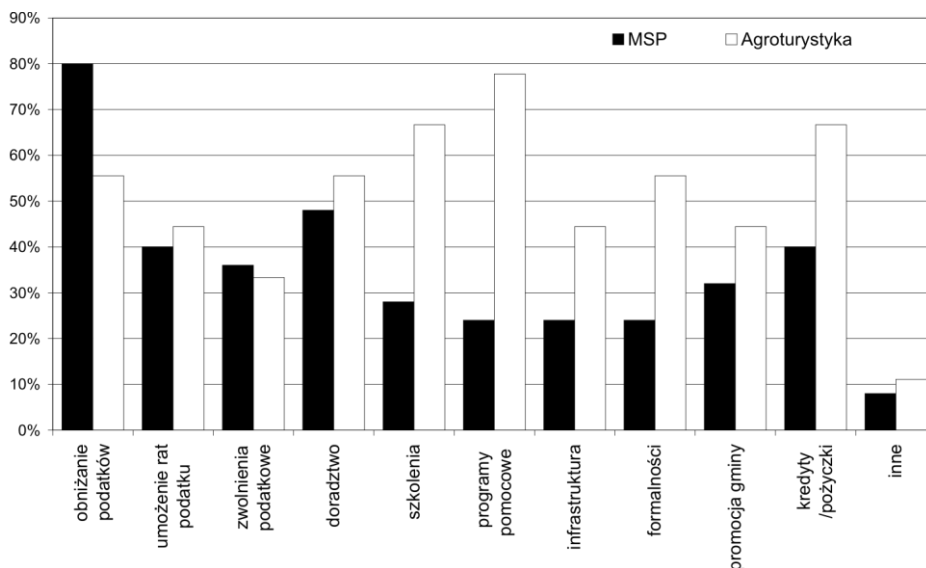

Rys. 6. Rodzaje pomocy realizowanej przez władze gminy z jakiej korzystali przedsiębiorcy

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Kolejnym problemem była próba zidentyfikowania potrzeb w zakresie oczekiwanej pomocy. Analiza rysunku 7 wskazuje, że wśród gospodarstw prowadzących działalność agroturystyczną można zauważyć duże zainteresowanie pomocą w dostępie do środków z programów pomocowych UE, jak również szkoleń i doradztwa z zakresu prowadzenia działalności gospodarczej.

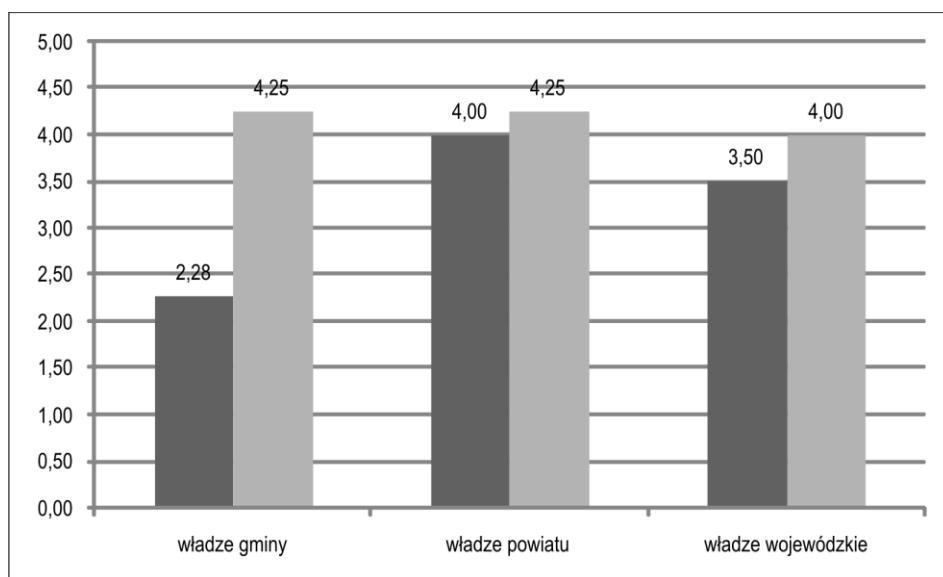
Przedsiębiorcy głównie jednak oczekują zmniejszenia obciążeń finansowych w postaci obniżenia podatków. Pojawia się tu jednak duży problem związany z ograniczonymi możliwościami gminy w tym zakresie.

Rys. 7. Kierunki pomocy jakiej oczekują przedsiębiorcy od władz gminy

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Podsumowując pomoc władz lokalnych w zakresie wspierania lokalnej przedsiębiorczości, przedsiębiorcy i rolnicy ocenili całość działań gminy, władz powiatowych i władz wojewódzkich. Jak widać na rysunku 8, działania te wyżej oceniają gospodarstwa agroturystyczne.

Rys. 8. Ocena przedsiębiorców na temat działań władz lokalnych i regionalnych (skala 1 – bardzo nieprzyjające; 5 – bardzo sprzyjające)

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Podsumowanie

Analiza odpowiedzi uzyskanych w badaniach ankietowych przeprowadzonych wśród małych przedsiębiorstw działających w branży turystycznej oraz gospodarstw prowadzących działalność agroturystyczną pozwala na sformułowanie następującego wniosku, że gospodarstwa agroturystyczne lepiej postrzegają otaczającą ich rzeczywistość rynkową oraz działania władz samorządowych. Sytuacja taka wynika z następujących czynników:

- respondenci prowadzący gospodarstwa agroturystyczne w porównaniu do właścicieli małych firm charakteryzują się znacznie większą przedsiębiorczością i innowacyjnością, co przekłada się na ich większą aktywność w poszukiwaniu i wykorzystywaniu pomocy,
- uprzywilejowana pozycja gospodarstw agroturystycznych wynika z tego, że obecnie realizowanych jest wiele różnego rodzaju programów pomocowych przeznaczonych bezpośrednio (np. na rozpo-

część działalności lub modernizację gospodarstwa) lub pośrednio (np. ochrona dziedzictwa kulturowego) na wspieranie agroturystyki.

Powodów stosunkowo mało efektywnej współpracy władz samorządowych z lokalnymi przedsiębiorcami jest kilka, a główny związany jest z brakiem skutecznej komunikacji między urzędem a przedsiębiorcą. Przedsiębiorcy nie znają swoich praw, natomiast bardzo dobrze znają swoje obowiązki, szczególnie te związane z płaceniem podatków i przestrzeganiem licznych przepisów. Urzędy poza deklaracjami i „uwzględnianiem” przedsiębiorczości w strategiach rozwojowych regionu nie mają tak naprawdę nic do zaoferowania. Władze lokalne wprawdzie mają ograniczone możliwości finansowe, które przeznaczają na bieżącą działalność (głównie socjalno-oświatową) i mają duże problemy z wygospodarowaniem środków na perspektywiczne działania związane z pobudzaniem i wspieraniem lokalnej przedsiębiorczości, ale nie wszystkie działania proprzedsiębiorcze związane są z dużymi inwestycjami. Badani przedsiębiorcy często wskazują na bardzo proste rozwiązania dotyczące między innymi usprawnienia funkcjonowania urzędu, przyspieszenia załatwiania spraw, podniesienia kwalifikacji urzędników, poprawienie spójności planów zagospodarowania terenu czy też na potrzebę równego traktowania wszystkich przedsiębiorców, np. w przyznawaniu ulg i zwolnień podatkowych oraz w rozstrzyganiu przetargów publicznych.

Szczególnie ważna wydaje się pomoc przedsiębiorcom działającym w branży turystycznej, ponieważ nie tylko przyczyniają się do bezpośredniego zwiększania wpływów do budżetu, ale również, korzystając z innych sektorów, pobudzają całą lokalną gospodarkę i promują region na zewnątrz jako atrakcyjne miejsce do zwiedzania czy odpoczynku oraz jako atrakcyjne miejsce do inwestycji.

Literatura

- Aktywizacja wiejskich obszarów problemowych*, red. M. Kłodziński, W. Dzuna, IRWiR PAN, Warszawa 2003.
- Angowski M., *Ocena działalności władz samorządowych z zakresie wspierania rozwoju lokalnej przedsiębiorczości*, Prace Naukowe UE we Wrocławiu 2008, nr 3 (1203).
- Angowski M., *Wpływ otoczenia na rozwój sektora małych i średnich przedsiębiorstw na obszarach wiejskich*, WAR, Lublin 2005.

Finansowanie MŚP ze środków finansowych UE jako czynnik wpływający na konkurencyjność przedsiębiorstw, red. E. Latoszek, SGH, Warszawa 2008.

Małe i średnie przedsiębiorstwa w gospodarce regionu, red. M. Strużycki, PWE, Warszawa 2004.

Wach K., *Regionalne otoczenie małych i średnich przedsiębiorstw*, Wydawnictwo UE w Krakowie, Kraków 2008.

LOCAL GOVERNMENTS ACTIONS TO SUPPORT THE LOCAL ENTERPRISE DEVELOPMENT RELATED TO TOURISM IN RURAL AREAS

Summary

In the present study was an attempt to analyze and assess the role of local authorities, especially municipal offices in the activation of tourism business on their municipality region. The research primarily focused on the needs and expectations of entrepreneurs linked to the promotion of local entrepreneurship by municipal offices and the evaluation of existing activities by business communities in the studied area. Posted in the development of research results are part of a broader research environment of small and medium enterprises operating in Lublin province, with particular focus on rural areas.

Translated by Marek Angowski